

नेपाल सरकार

संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय
नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालय

प्रतिलिपि अधिकार बुलेटिन

Copyright Bulletin

सूचना तथा सचेतनाका लागि

नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयको चौमासिक प्रकाशन

जि. प्र. का. द. नं.: ०४७/०६३/६४

कार्तिक ३०, २०६९

Volume 7, Issue 19

November 15, 2012

यस भित्र

रोयल्टी व्यवस्थापन कार्यदल गठन.....२
नर्वेजियन प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण...२
पाइरेसी: समस्या र चूनौति एक बहस..... ३
फोटो संग्रह गोष्ठी ५
कार्यालयको अनुरोध ५
Recommendations for being party to Rome Convention.. ६
नेपाल गायन समाज अब प्रस्तोता समाज नेपाल ७
रचना दर्ता..... ८
सम्पादकीय ८

सम्पादक समूह:

प्रधान सम्पादक: बिसु कुमार के.सी.

सम्पादक: विश्वबन्धु पौडेल

सम्पादक: अनिल राज शर्मा

डिजाइन तथा कम्प्युटर

रत्नकाजी महर्जन

दिपेन्द्र कक्षपती

www.nepalcopyright.gov.np

यदि तपाईंसँग बौद्धिक सम्पत्ति, प्रतिलिपि अधिकार एवं तत्सम्बन्धी अधिकारका विषयमा कुनै कानूनी वा अन्य जिज्ञासा भएमा आफूलाई लागेका प्रश्नहरू हामीलाई लेखी पठाउनुहोला । यस बुलेटिनका आगामी अङ्कहरूमा तपाईंका प्रश्नहरूको उत्तर दिने प्रयास गर्नेछौं ।

धन्यवाद ॥

एफ.एम. प्रसारण संस्थाहरूसँग प्रतिलिपि अधिकार सम्बन्धी अन्तरक्रिया

नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयले प्रतिलिपि अधिकारसँग सम्बन्धित विभिन्न विधाका स्रष्टा, सर्जक, प्रस्तोताहरू र सम्बन्धित क्षेत्रका व्यावसायीहरूलाई प्रतिलिपि अधिकार

काठमाडौं उपत्यका एफ.एम. प्रसारक मञ्चसँग मिलेर सो संस्थासँग आवद्ध एफ.एम. रेडियोकर्मीहरूसँग एक अन्तरक्रिया कार्यक्रमको आयोजना गरिएको थियो । विशेषतः एफ.एम.

सम्बन्धी जानकारी दिने उद्देश्यले विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आएको छ । यस्ता कार्यक्रमहरू मार्फत प्रतिलिपि अधिकार धनीहरूले आफ्नो अधिकार के के हो र त्यसको प्रयोग तथा व्यवस्थापन कसरी गर्ने एवं अधिकार उल्लंघन भएको अवस्थामा कसरी कानूनी कारवाही अघि बढाउने भन्ने जस्ता आधारभूत कुराहरू सम्बन्धितलाई जानकारी गराउने प्रयास गरिन्छ । प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ ले प्रतिलिपि अधिकार सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता अनुसार रचनाकारहरूका साथ साथै प्रस्तोता, प्रसारक र ध्वनिअंकन उत्पादकहरू (Phonogram Producers) को अधिकारहरूको पनि व्यवस्था गरेको छ । जसलाई प्रतिलिपि अधिकारसँग सम्बन्धित अधिकार (Related Rights) भनिन्छ । यी अधिकार धनीहरूलाई पनि प्रतिलिपि अधिकार सम्बन्धी जानकारी, ज्ञान र सीप प्रदान गर्ने कार्यालयको कार्यक्रम अनुसार यस पटक

सञ्चालक तथा व्यवस्थापकहरू गरेर ५० भन्दा बढी सहभागी भएको यो कार्यक्रम गत २०६९ साउन २६ गते धुलिखेलमा सञ्चालन भएको थियो ।

कार्यक्रममा काठमाडौं उपत्यका एफ. एम. प्रसारक मञ्चका अध्यक्ष श्री आर.के. श्रेष्ठले प्रसारण संस्थाहरूको पनि प्रतिलिपि अधिकार अन्तर्गत आफ्नो अधिकारको व्यवस्था हुनु ज्यादै खुशीको कुरा भएको र यसलाई सबैले बुझेर आफ्नो अधिकारको सहि उपयोग गर्न सबै सहभागीहरूलाई आग्रह गर्नु भयो । प्रसारण संस्थाले प्रतिलिपि अधिकारयुक्त गीत संगीत लगायत धेरै रचनाहरूको सार्वजनिक प्रसारण गर्ने भएकोले अरूको प्रतिलिपि अधिकारको पनि सम्मान गर्नु पर्ने कर्तव्य नभुल्न उहाँले अन्य एफ.एम. प्रसारकहरूलाई अनुरोध गर्नु भयो । प्रतिलिपि अधिकार

स्रष्टा, सर्जक, कवि, कलाकार सबको हित देश विकास प्रतिलिपि अधिकार ।

रजिष्ट्रारको कार्यालय यो महत्वपूर्ण विषयमा जानकारी दिन र छलफल गर्न आयोजित यस कार्यक्रमको सहआयोजक बनिदिएकीमा धन्यवाद दिँदै अध्यक्ष श्रेष्ठले आगामी दिनमा प्रतिलिपि अधिकार बारे जनचेतना बढाउने खालका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न संस्थाले पनि सहयोग पुऱ्याउने प्रतिबद्धता जनाउनु भयो ।

कार्यक्रममा नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयका रजिष्ट्रार श्री बिसु कुमार के.सी.ले बौद्धिक सम्पत्ति, प्रतिलिपि अधिकार, प्रस्तोता, प्रसारक तथा ध्वनिअंकन उत्पादकहरूको अधिकारहरूको व्यवस्थापन, सीमा तथा कानूनी संरक्षण विषयमा जानकारीमूलक पस्तुति गर्नु भएको थियो । प्रतिलिपि अधिकारको उल्लंघन हुने काम र त्यस्तो अवस्थामा हुने कारवाही र सजाय समेत जानकारी दिँदै रजिष्ट्रार श्री के.सी.ले प्रसारण संस्थाहरूले कुनै पनि रचनाहरू प्रसारण गर्दा सम्बन्धित रचनाकारहरू, प्रस्तोताहरू र ध्वनिअंकन उत्पादकहरू जस्ता प्रतिलिपि अधिकार धनीको पूर्व स्वीकृति लिएर मात्र गर्नु पर्दछ अन्यथा कानूनी कारवाही र सजायको भागीदार बन्नु पर्ने अवस्था आउन सक्ने तर्फ सजग रहन समेत सहभागीहरूलाई जानकारी गराउनु भयो । कार्यक्रममा सहभागी एफ.एम.का प्रतिनिधिहरूले प्रतिलिपि अधिकार सम्बन्धी विविध प्रश्नहरू गरेर थप जानकारीहरू लिएका थिए ।

रोयल्टी व्यवस्थापन संयुक्त कार्यदल गठन

नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयमा गत २०६९ कार्तिक २२ गते रोयल्टी संकलन समाज र अन्य सम्बन्धित संघ संस्थाका पदाधिकारीहरू समेतको एक बैठक बसेको थियो । सो बैठकमा संगीत रोयल्टी संकलन समाजका कार्यवाहक अध्यक्ष श्री सुरेश चन्द्र अधिकारी प्रस्तावित संगीत उत्पादक समाजका अध्यक्ष श्री भगवान कुमार श्रेष्ठ, नेपाल संगीत उद्योग संघका महासचिव श्री निर्मल राज ढकाल, नेपाल गायन समाजका सदस्य श्री राजिव लोहनीको उपस्थिति थियो । बैठकले RBT लगायत अन्य क्षेत्रका रोयल्टी संकलन सम्बन्धमा भएका समस्याहरू बारे छलफल गरी समाधानका लागि आवश्यक पहल समेत गर्न एक कार्यदल गठन गर्ने निर्णय गरेको छ । सो कार्यदलमा संगीत रोयल्टी संकलन समाज नेपालबाट गीतकार २ जना र

संगीतकार २ जना, प्रस्तावित संगीत उत्पादक समाज नेपालका तर्फबाट २ जना, प्रस्तोता समाज नेपालका तर्फबाट २ जना र प्रतिलिपि अधिकार संरक्षण समाज नेपालका तर्फबाट १ जना समेत गरी ९ जना सदस्य रहनेछन् । कार्यदलको बैठक सम्बन्धित संस्थाहरूले पालै पालो बोलाउने र संयोजन गर्ने भन्ने पनि तय भएको छ । सो निर्णय भएपछि २ पटक कार्यदलको बैठक बसी कार्य आरम्भ समेत गरी सकेको छ । विशेष गरेर सांगीतिक रचनाहरूको RBT Download लगायत अन्य प्रयोगकर्ताहरूबाट रोयल्टी कसरी उठाउने र सम्बन्धित प्रतिलिपि अधिकार धनीहरू बीच कसरी वितरण गर्ने भन्ने विषयमा सम्बन्धित सबै पक्ष बीच समझदारी कायम गर्न यो कार्यदल उपयोगी संयन्त्र हुने विश्वास गरिएको छ ।

नर्वेजियन प्रतिलिपि अधिकार सहयोग संघको प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण

प्रतिलिपि अधिकारको व्यवस्थापनमा रोयल्टी संकलन संस्थाहरूको भूमिका अहम् हुन्छ । यी संस्थाहरूको प्रभावकारिताले नै प्रतिलिपि अधिकार व्यवस्थाको कार्यान्वयन सफल हुन जान्छ । नेपालमा संगीत रोयल्टी संकलन समाज नेपाल (MRCSN) पहिलो यस किसिमको संस्था हो । यो संस्था गीत तथा संगीत क्षेत्रको रचना प्रयोग गर्न अनुमति दिने र सो वापतको मापदण्ड बमोजिम रोयल्टी संकलन गरी वितरण गर्ने सम्बन्धित क्षेत्रका स्रष्टाहरूद्वारा स्थापित संस्था हो । यस संस्थालाई नर्वेजियन प्रतिलिपि अधिकार विकास संघ (NORCODE) ले सहयोग गरिरहेको छ । संस्थालाई सहयोग गरिरहेको यो दातृ संस्थाको एक प्रतिनिधि मण्डल गत आश्विन २९ गतेदेखि ३ दिने नेपाल भ्रमणमा आएको थियो । प्रतिनिधि मण्डलमा NORCODE का म्यानेजिङ डाइरेक्टर Mr. Frode Lovik र सो संस्थासँग सम्बद्ध अर्को संस्था TONO का कानूनी सल्लाहकार Mr. Svein Korshamn दुई जना थिए । सो प्रतिनिधि मण्डलले संगीत रोयल्टी संकलन समाजका पदाधिकारीहरूसँग संस्थाको हालको क्रियाकलाप र प्रगति तथा भावी योजना एवं कार्यक्रम सम्बन्धमा छलफल गरेका थिए । यसै गरेर NORCODE का

प्रतिनिधि मण्डलले नेपाल गायन समाज र प्रतिलिपि अधिकार संरक्षण समाज नेपालका पदाधिकारीहरूसँग पनि भेटेर ती संस्थाहरूका गतिविधिहरू बारे जानकारी लिएका थिए ।

प्रतिनिधि मण्डललाई नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयका रजिष्ट्रार तथा कर्मचारीहरूसँगको छलफलमा नेपालको प्रतिलिपि अधिकार व्यवस्था यसका उपलब्धी, समस्या र चुनौति विषयमा जानकारी दिइएको थियो भने नेपालको प्रतिलिपि अधिकार व्यवस्थाको विकास विशेषतः रोयल्टी संकलन संस्थाहरूको सुदृढीकरणमा नर्वेजियन प्रतिलिपि अधिकार संघले गरेको सहयोगको लागि धन्यवाद प्रदान समेत गरिएको थियो । प्रतिनिधि मण्डलले हाल संगीत रोयल्टी संकलन समाज नेपाल (MRCSN) लाई गरिरहेको सहयोगलाई निरन्तरता दिँदै अन्य विधाका रोयल्टी संकलन संस्थाहरूलाई पनि सहयोग विस्तार गर्नेतर्फ विचार गरिने आश्वासन दिएको थियो । NORCODE को सहयोगलाई फलदायी बनाउन नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयले पनि सहयोग गर्न प्रतिनिधि मण्डलले आग्रह गरेको थियो ।

“पाइरेसी: समस्या र चुनौति” एक बहस

प्रतिलिपि अधिकार ऐन अनुसार कुनै पनि रचना, प्रस्तुति वा सो को ध्वनिअंकन उपर सम्बन्धित रचनाकार, प्रस्तोता, ध्वनिअंकन (sound recording) उत्पादकको अधिकार रहन्छ। प्रतिलिपि अधिकार धनीको पूर्व स्वीकृति वा अनुमति बेगर यस्ता प्रतिलिपि अधिकारयुक्त रचना वा सामग्रीहरूको उत्पादन, बिक्री वितरण, प्रसारण, प्रदर्शन वा सार्वजनिक प्रयोग गर्न पाइदैन। यदि कसैले गर्दछ भने यस्तो कामलाई प्रतिलिपि अधिकारको उल्लंघन वा चलन चल्तीमा ‘पाइरेसी’ भनिन्छ। कानूनले प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन गर्नेलाई जरिवाना र कैद सजायका साथ साथै यस्तो कार्यबाट प्रतिलिपि अधिकार धनीलाई भएको क्षति वापत क्षतिपूर्ति समेत भर्नु पर्ने व्यवस्था छ।

कानूनतः यस्तो व्यवस्था भए तापनि व्यवहारमा प्रतिलिपि अधिकारयुक्त वस्तुको चोरी (पाइरेसी) व्यापक रूपमा हुने गरेको र यसबाट स्रष्टा, सर्जक, कलाकारहरू लगायत रचनात्मक काममा आधारित व्यवसायमा लगानी गर्नेहरूको लगानी पनि डुबेको गुनासो छ। नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालय र स्रष्टा, सर्जक, कलासँग सम्बन्धित संघ संस्थाहरूले प्रतिलिपि अधिकार बारेमा जनचेतना बढाउने काम गरिरहेकै छन्। अझ प्रत्येक जिल्लामा एक जना प्रहरी निरीक्षकलाई ‘प्रतिलिपि अधिकार नोडल अधिकृत’ भनेर विशेष जिम्मेवारी समेत दिईएको छ। विगत वर्षहरूमा सम्बन्धित संघ संस्थाहरू र प्रहरी प्रशासनको सक्रियतामा अरूका रचना, गीत संगीत तथा चलचित्रको नक्कली उत्पादन गरी बिक्री वितरण गर्नेहरूलाई पक्रेर कारवाही पनि गरेको देखिन्छ। तर यी कानूनी र प्रशासनिक व्यवस्था र यस क्षेत्रमा स्थापित दर्जनौं संघ संस्थाहरूको प्रयासले पनि पाइरेसी नियन्त्रण हुन सकेन यस्तो कार्य अझै बढेर गयो भन्ने गुनासो र चर्चा भइरहेका छन्।

यसै सन्दर्भमा नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालय र समृद्धि: ‘द प्रोस्पेरिटी फाउण्डेशन’को संयुक्त पहलमा गत असोज १ र ८ गते ‘Piracy Control: Steps

and Initiative’ विषयक छलफल कार्यक्रमको आयोजना गरिएको थियो। कार्यक्रममा वरिष्ठ प्रहरी अधिकृतहरू र विभिन्न प्रतिलिपि अधिकारजन्य कार्य एवं व्यवसायहरूसँग सम्बन्धित संघ संस्थाका प्रतिनिधिहरूको उपस्थिति थियो।

कार्यक्रममा नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयका रजिष्ट्रार श्री बिसु कुमार के.सी.ले प्रतिलिपि अधिकार सम्बन्धी कानून र प्रशासनिक व्यवस्था, पाइरेसी नियन्त्रणका लागि कार्यालयले गरेका पहलहरू सम्बन्धमा जानकारी गराउँदै पाइरेसीले सिर्जनात्मक काममा आधारित व्यवसायहरू मात्र नभएर देशको अर्थतन्त्र राष्ट्रिय उत्पादन बृद्धि तथा रोजगारीका अवसरहरूको सिर्जनामा समेत नोक्सानी पुगेको तथ्यहरू प्रकाश पार्नु भयो।

संगीत व्यवसायी एवं प्रतिलिपि अधिकार संरक्षण समाज नेपालका महासचिव श्री सन्तोष शर्माले प्रतिलिपि अधिकार संरक्षण समाजको पहलमा सरकारले प्रतिलिपि अधिकार ऐन, नियम बनाएर लागू गरे पनि यसको कार्यान्वयन प्रभावकारी हुन नसकेको गुनासो गर्नु भयो। गीत, संगीत, चलचित्र, सफ्टवेयर, पुस्तक तथा अन्य प्रकाशन आदि उद्योगहरूले देशको अर्थतन्त्रमा ठूलो योगदान पुऱ्याई रहेका छन्। यस सम्बन्धमा सर्भक्षण गरेर तथ्यांक प्रकाशनमा ल्याउन सके प्रतिलिपि अधिकार ऐन कार्यान्वयनको महत्व, आवश्यकता र औचित्य पुष्टि गर्न सजिलो हुने थियो भन्नु भयो। श्री शर्माले प्रतिलिपि अधिकार ऐन कार्यान्वयन र पाइरेसी नियन्त्रण गर्न केही विशिष्ट खालका निकाय वा संस्थाहरू जस्तै प्रहरीमा ‘पाइरेसी नियन्त्रण इकाई’

Digital Forensic Lab आदिको स्थापना गर्न पनि आवश्यक देखिएको तथ्य औल्याउनु भयो।

नेपाल गायन समाजका सदस्य श्री राजिव लोहनीले पाइरेसी गर्नेहरूलाई पक्रन विगतमा गरेका प्रहरी कारवाही र संघ संस्थाहरूको अभियान बारे चर्चा गर्नु भयो। “यो काम गर्दा केही चुनौति र धम्कीहरू आए तापनि पाइरेसी नियन्त्रण गर्न भने केही सकारात्मक प्रभाव परेको अनुभव भयो” भनी बताउनु भयो। तर यस्तो कारवाही र सक्रियता नियमित हुन नसक्दा पुनः नक्कल चोरी र पाइरेसी गर्नेहरू अहिले बढेका छन् भन्नु भयो। “अहिलेको समयमा डिजिटल प्रविधिबाट हुने प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघनको नियन्त्रण गर्न जटिल भएकाले पाइरेसी नियन्त्रणका लागि ऐन कार्यान्वयन गर्ने निकायको प्राविधिक क्षमता पनि विस्तार गर्नु पर्छ र अन्तर्राष्ट्रिय जगतमा पनि सम्पर्क र सञ्जाल निर्माण गर्नु पर्दछ” भन्ने सुझाव पनि दिनु भयो।

कम्प्युटर एशोसिएशन अफ नेपालका महासचिव श्री नारायण न्यौपानेले गीत संगीत, चलचित्रहरू जस्तै प्रविधिजन्य रचना Software को पाइरेसी पनि व्यापक हुने गरेको छ भन्ने जानकारी गराउँदै सफ्टवेयर निर्माता र तिनका उत्पादनहरू कतै अभिलेखीकरण हुने व्यवस्था नभएको हुँदा यो क्षेत्रको तथ्य र तथ्यांक पनि पाउन सकिदैन भन्नु भयो। प्रतिलिपि अधिकार बारे सचेतना कार्यक्रम व्यापक बनाउँदै पाइरेसी नियन्त्रण अभियान अघि बढाउनु पर्दछ भन्ने उहाँको सुझाव थियो।

पुस्तक बिक्रेता तथा प्रकाशन संघका अध्यक्ष श्री रामचन्द्र तिमोठीले पुस्तकहरूको

पनि अनधिकृत रूपमा फोटोकपि गर्ने तथा अनुमति विना नै छाप्ने जस्ता समस्याले पिरोलेको छ भन्नु भयो। उहाँको विचारमा कतिपयले प्रतिलिपि अधिकार बारे जानकारी नभएर गरेका छन् भने कतिपयले बढी कमाउने लोभले यस्तो काम गर्ने गरेका पाइन्छन्। टिमोठीले पनि प्रतिलिपि अधिकार ऐन राम्रो भए तापनि कार्यान्वयन पक्ष कमजोर भएको प्रतिक्रिया दिनु भयो। पुस्तक विक्रेता तथा प्रकाशक संघले पनि संगीत र चलचित्र क्षेत्र जस्तै पाइरेसी गर्नेहरूलाई पक्राउ गर्न लागिपर्दा धेरै धम्कीहरू आएको अनुभव सुनाउनु भयो। पुस्तक व्यवसायलाई उद्योगको रूपमा मान्यता दिएदेखि यसको स्वदेश तथा विदेशमा समेत बजार विस्तार हुने सम्भावना रहेको र प्रतिलिपि अधिकार कार्यालय र प्रहरीको प्रत्यक्ष सहयोग पाए पाइरेसी नियन्त्रणमा धेरै हदसम्म सफलता प्राप्त गर्न सकिने देखिन्छ भन्ने उहाँको ठम्याई रत्यो।

नेपाल संगीत उद्योग संघका पूर्व अध्यक्ष श्री भगवान कुमार श्रेष्ठले पाइरेसी नियन्त्रण गर्न प्रतिलिपि अधिकार ऐन नियमको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुनु पर्ने र आम जनसाधारणलाई जानकारी र ज्ञानको लागि शैक्षिक पाठ्यक्रममा नै प्रतिलिपि अधिकार सम्बन्धी विषय समावेश गरिनु पर्ने भनाई राख्नु भयो। उहाँले अन्य सहभागीहरू भै पाइरेसी विरुद्ध काम गर्दा धम्कीहरू आएको कथा सुनाउनु भयो र भन्नु भयो “प्रहरी प्रशासनले प्राथमिकताका साथ कारवाही अघि बढाउने हो भने धेरै हदसम्म पाइरेसी नियन्त्रणमा सफलता पाउन सकिन्छ।” प्रविधिजन्य यन्त्र प्रयोगबाट हुने पाइरेसी र त्यस्ता अपराधलाई अनुसन्धान गर्न सघाउने प्रविधिजन्य विधि विज्ञान प्रयोगशालाहरू स्थापना गर्नु, नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयलाई अधिकार सम्पन्न बनाउनु पर्छ भन्नु हुँदै कार्यालयलाई कम से कम मध्यस्थता गर्ने क्षेत्राधिकार तोक्न आवश्यक रहेको भन्ने पनि श्री श्रेष्ठको सुझाव थियो।

कार्यक्रममा अधिवक्ता श्री बाबुराम अर्यालले इन्टरनेट तथा डिजिटल प्रविधिले गर्दा पाइरेसी नियन्त्रण गर्न फन कठिन भएको छ भन्नु भयो। प्रहरी प्रशासन तथा न्यायालयलाई नयाँ प्रविधिको प्रयोग तथा

यी माध्यमबाट हुने अपराध अनुसन्धान गर्न प्रमाण संकलन गर्न एवं न्याय निसाफ गर्न पारङ्गत बनाउन आवश्यक रहेको तथ्य प्रकाश पार्नु भयो।

उक्त छलफल कार्यक्रममा उपस्थित प्रहरी अधिकृतहरूले प्रतिलिपि अधिकार ऐन कार्यान्वयन गर्न एवम् पाइरेसी नियन्त्रण गर्न प्रहरी प्रशासन दृढ रहेको छ भन्ने जानकारी गराउनु भयो र मर्का पर्ने प्रतिलिपि अधिकार धनीलाई निर्धक्क भएर सूचना, जाहेरी र निवेदन दिन अनुरोध समेत गर्नु भयो। विना जाहेरी वा उजुरी भने प्रहरीलाई कारवाही गर्न अप्ठ्यारो हुने भन्ने उहाँहरूको भनाई थियो। हाल नेपाल प्रहरीले सबै जिल्लामा प्रतिलिपि अधिकार नोडल अधिकृत तोकिएको र आफू पनि एक नोडल अधिकृतको हैसियतले विभिन्न कार्यालयमा रहेर काम समेत गरेको भन्ने भनाई महानगरीय प्रहरी अपराध अनुसन्धान प्रभागका प्रहरी निरीक्षक श्री अर्जुन तिमिल्सीनाको थियो।

महानगरीय प्रहरी वृत्त ठिमीका प्रहरी नायव उपरीक्षक श्री राजन अधिकारीले आफूले केही महिना अघि अनुसन्धान गरेको चलचित्रका नक्कली सीडी उत्पादन सम्बन्धी मुद्दाको अनुभव सुनाउँदै आफूले मुख्य रूपमा दुई वटा समस्या अनुभव गरेको बताउनु भयो। जसमा एउटा हो ‘पिडित पक्षले जाहेरी नदिने’ र अर्को ‘क्षतिपूर्ति दावी कति र कसरी एकीन गर्ने सूचना र जानकारी नपाईनु हो’ भन्नु भयो। उहाँले “पाइरेसी नियन्त्रण गर्न पहिले प्रतिलिपि अधिकार धनी स्वयं नै जागरुक हुनु पर्दछ। त्यसपछि जनमानसमा पनि यस बारे व्यापक चेतना प्रवाह गरिनु पर्दछ र साथ साथै कानून कार्यान्वयन गर्ने निकायलाई पनि ज्ञान सीप तथा साधन स्रोत सम्पन्न बनाइनु पर्छ” भन्ने सुझाव राख्नु भयो।

प्रतिलिपि अधिकारको उल्लंघनको कारवाही, अनुसन्धान र तहकिकात गरेर मुद्दा हेर्ने

अदालत समक्ष पेश गर्ने दायित्व कानूनले प्रहरी अधिकृतलाई सुम्पेको छ। तर प्रहरीको जिम्मेवारी र कार्यबोझ अत्याधिक र जनशक्ति सिमीत रहेको यथार्थ पनि सबैले बुझ्नु पर्दछ। फन पिडित पक्षले उजुरी गर्न नै नजाने, गए पनि पर्याप्त सूचना र जानकारी नदिने हो भने यस्ता अपराध नियन्त्रणले प्राथमिकता नपाउन पनि सक्दछ। यो यथार्थ स्थितिलाई केन्द्रीय अनुसन्धान ब्यूरोका प्रहरी नायव उपरीक्षक श्री जगदिश पोखरेलले कार्यक्रममा सविस्तर चित्रण गर्नु भएको थियो। उहाँले भन्नु भयो पाइरेसी जस्तो गम्भीर र जटिल अपराध गर्नेलाई सजाय दिलाउन पिडित पक्ष, सरकारी वकिल र प्रहरीको समन्वयात्मक सक्रियता आवश्यकता पर्दछ। प्रहरी कर्मचारीहरूलाई प्रतिलिपि अधिकार बारे ज्ञान र यससँग सम्बन्धित अपराध अनुसन्धान सम्बन्धी विशेष तालीमको पनि आवश्यकता उहाँले औल्याउनु भयो। उहाँले प्रतिलिपि अधिकार धनीहरूलाई आफ्नो हक हनन हुँदा निर्धक्क भएर प्रहरीमा उजुरी दिन पनि हौस्याउनु भएको थियो।

प्रहरी प्रशासनले प्रतिलिपि अधिकारको संरक्षण र पाइरेसी नियन्त्रणमा निस्कृय छैन मात्र यस विषयमा प्रहरीले गरेका कामहरू र अपराधीहरूले पाएका सजायका विषयमा सञ्चार माध्यममा नआउँदा केही नै नभए जस्तो भान जन साधारणलाई परेको हुन सक्दछ भन्ने भनाई महानगरीय प्रहरी अपराध अनुसन्धान इकाईका वरिष्ठ प्रहरी उपरीक्षक श्री दिपक सुवेदीको थियो। उहाँले प्रतिलिपि अधिकार उल्लंघन सम्बन्धी दर्जनौ मुद्दाहरू अदालतमा पुऱ्याइएका र एक जना उच्च सरकारी अधिकारीलाई समेत एक प्रख्यात विदेशी पुस्तकको अनधिकृत रूपमा अनुवाद गरी प्रकाशन गरेको अभियोगमा कारवाही गरेको उदाहरण प्रस्तुत गर्नु भएको थियो। वरिष्ठ प्रहरी उपरीक्षक श्री सुवेदीले बौद्धिक सम्पत्तिको चोरी/नक्कल आदि वाणिज्य प्रकृतिको मुद्दा भएको र विना उजुरी वा जाहेरी

प्रहरीको स्वविवेकले मात्र कारवाही गर्न सम्भव नहुने भन्दै उजुरी वा जाहेरी परेपछि प्रहरीले सक्रिय भएर कारवाही गर्ने बारेमा विश्वस्त हुन आग्रह समेत गर्नु भयो ।

डिजिटल प्रविधिमा हुने अपराध नियन्त्रण जटिल, भ्रूजटिलो र वैदेशिक सम्पर्क समेत राख्नु पर्ने हुँदा अपराध अनुसन्धान कार्य चुनौतिपूर्ण रहेको तथ्य जानकारी दिँदै प्रविधिजन्य विधि विज्ञान प्रयोगशाला स्थापना हुनु जरुरी छ भन्ने पनि भनाई उहाँको थियो । प्रतिलिपि अधिकार सम्बन्धी सबै मुद्दालाई सरकार वादी बनाईदा पनि समस्या देखिएको छ । तसर्थ देवानी प्रकृतिका मुद्दालाई सोही अनुसार ऐनमा वर्गिकरण गरिनु पर्ने र मध्यस्थता गर्ने निकाय पनि तोकिए धेरै विवाद त्यहाँबाट नै टुङ्गिन सक्ने हुँदा त्यता पनि पहल गर्न बरिष्ठ प्रहरी उपरीक्षक श्री दिपक सुवेदीले सुझाव दिनु भएको थियो ।

प्रतिलिपि अधिकार सम्बन्धी कार्यक्षेत्र संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय अन्तर्गत पर्दछ । मन्त्रालयबाट पनि यस विषयलाई महत्व दिएको छ भन्ने कुरा यस छलफल कार्यक्रममा मन्त्रालयका सहसचिव श्री विष्णुराज कार्कीको उपस्थितिले पुष्टि गर्दथ्यो । सहसचिव श्री कार्कीले पाइरेसी नियन्त्रण गर्न सबै सरोकारवाला संस्था तथा सरकारी निकायहरूको एक संयुक्त इकाई गठन गरेर काम गर्दा प्रभावकारी हुने सुझाव राख्नु भयो भने प्रतिलिपि अधिकार र पाइरेसी बारे व्यापक जनचेतना प्रवाह गर्नु अति आवश्यक छ भन्नु भयो ।

छलफलको उद्देश्य सबै पक्षको राय सुझाव लिएर एउटा पाइरेसी नियन्त्रण सम्बन्धी कार्य योजना बनाउनु रहेको थियो ।

फोटो संग्रह सम्बन्धी गोष्ठीमा प्रतिलिपि अधिकार सम्बन्धी चर्चा

नेपाल पिक्चर लाइब्रेरीले संयुक्त राष्ट्र संघीय शैक्षिक वैज्ञानिक र सांस्कृतिक संगठन (UNESCO) को सहयोगमा गत कार्तिक २१ गते "The status of Nepal's Photo Archives" विषयक एक दिने गोष्ठीको आयोजना गरेको थियो । उक्त गोष्ठीमा मूलतः फोटो संग्रहकर्ता, फोटो ग्राफर, फोटो सम्बन्धी अनुसन्धानकर्ता र सम्बद्ध सरकारी, गैरसरकारी निकायका प्रतिनिधिहरू सहभागी थिए । सहभागीहरूले नेपालमा पुराना फोटोहरूको संरक्षण र संग्रहको अवस्था कस्तो छ ? यस्ता संग्रहका प्रयोग र उपयोगिता के हो ? फोटो संग्रह गर्ने कार्यका समस्या र चुनौति के के हुन भन्ने जस्ता विषयमा छलफल गरेका थिए । फोटो, चलचित्र तथा अन्य श्रव्यदृश्य सामग्रीको प्रतिलिपि अधिकार धनी को हो, प्रतिलिपि अधिकारको उपयोग र संरक्षण कसरी गर्ने, अधिकार उल्लंघन भए के कस्तो कारवाहीको व्यवस्था छ भन्ने विषयमा पनि सहभागीहरूको जिज्ञासा रहेको थियो । सो गोष्ठीमा नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयका रजिष्ट्रार श्री बिसु कुमार के.सी.लाई पनि प्रस्तुतिको लागि आमन्त्रण गरिएको थियो । सहभागीहरूको प्रतिलिपि अधिकार सम्बन्धी उल्लेखित जिज्ञासाहरूको उत्तर दिनुका साथै प्रतिलिपि अधिकार, यसको अवधि र

सीमा, प्रतिलिपि अधिकारको व्यवस्थापन, संरक्षण, प्रतिलिपि अधिकारको उल्लंघन हुने काम र सो वापत हुने कारवाही तथा दण्ड सजाय सम्बन्धमा रजिष्ट्रार के.सी.ले सविस्तार जानकारी दिनु भएको थियो ।

फोटोजन्य रचनाको पनि प्रतिलिपि अधिकार हुने र यसको संरक्षण, उपयोग र व्यवस्थापन सम्बन्धमा फोटोग्राफी क्षेत्रमा संलग्न स्रष्टा, सर्जक तथा संग्रहकर्ताहरूलाई प्रतिलिपि अधिकार विषयमा जानकारी दिने अवसर दिनु भएकोमा उहाँले कार्यक्रमको आयोजकहरू प्रति आभार समेत व्यक्त गर्नु भयो ।

सो गोष्ठीका अन्य प्रस्तोताहरूमा मदन पुरस्कार पुस्तकालयका श्री शमीक मिश्र, राष्ट्रिय अभिलेखालयका प्रमुख श्री प्रकाश दर्नाल, नेपाल पिक्चर लाइब्रेरीका श्री किशोर शर्मा, मार्टिन चौतारीका श्री प्रत्युष वन्त, पुरातत्व विद् Mr. Albar Von Stockausen आदि थिए भने सो गोष्ठीका सहजकर्ता हिमाल खबर पत्रिकाका सम्पादक एवं प्रकाशक श्री कनक मणि दीक्षित हुनु हुन्थ्यो । कार्यक्रमको शुभारम्भमा नेपालका लागि युनेस्कोका स्थायी प्रतिनिधि Mr. Axel Plathe ले संक्षिप्त मन्तव्य राख्नु भएको थियो ।

नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयको अनुरोध

साहित्य, कला, ज्ञानविज्ञान लगायतका क्षेत्रमा मौलिक एवं बौद्धिक रूपले प्रस्तुत भएका रचना तथा ध्वनिअंकन, प्रस्तुति र प्रसारण जस्ता प्रतिलिपि अधिकारयुक्त वस्तुको उत्पादन, पुनरुत्पादन एवं व्यवसाय गर्नु पूर्व प्रतिलिपि अधिकारधनीको अनुमति अनिवार्य हुने हुँदा कसैको रचना वा सिर्जनाजन्य वस्तुको उत्पादन एवं पुनरुत्पादन गर्दा प्रतिलिपि अधिकार-धनीको लिखित सहमति वा अनुमति लिएर मात्र गर्न आग्रह गर्दै प्रतिलिपि अधिकारको प्रयोगकर्तामा पनि सक्कली उत्पादनको मात्र प्रयोग गर्न हार्दिक अपिल गरिन्छ ।

अनुमति विना प्रतिलिपि अधिकारयुक्त वस्तुको उत्पादन, पुनरुत्पादन एवं व्यवसाय गरेमा एक पटकमा रू. एक लाखसम्म जरिवाना वा ६ महिनासम्म कैद वा दुवै सजायका अतिरिक्त क्षतिपूर्ति समेत तिर्नुपर्ने

व्यवस्था प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ मा रहेको छ । प्रतिलिपि अधिकारधनीको अनुमति विना विभिन्न प्रकारका गीत संगीतमा थपघट गरी अधिकारयुक्त रचनाको स्वरूपमा परिवर्तन गरी पुनरुत्पादन गरेकोमा सम्मानित पुनरावेदन अदालत पाटनवाट रोक लगाउने गरी अन्तरिम आदेश समेत जारी भइसकेको सन्दर्भमा अधिकारधनी, प्रयोगकर्ता एवं व्यवसायीहरूमा उपर्युक्त ऐनको प्रावधानहरूलाई ध्यान दिई प्रतिलिपि अधिकारयुक्त वस्तुको प्रयोगमा सचेत रहन अनुरोध गर्दछौ ।

नेपाल सरकार
संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय
नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालय

Recommendations for Being Party to Rome Conventions

Nepal had presented a legislative action plan during the accession negotiation for the membership of the WTO. According to the legislative action plan Nepal had made a voluntary commitment to accede to the International Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations (the "Rome Convention"). A study on the implications of Nepal's accession to the Rome Convention was carried out by a team of lawyers and economists of South Asia Watch on Trade, Economics and Environment with the assistance of the German Development Cooperation (GIZ). After completion of study the team has submitted a report to GIZ and forwarded to Nepal Copyright Register's Office also. Here we have published recommendations of the study report as it is for the knowledge of concerned people and authorities.

Recommendations

The substantive provisions in the Copyright Act and the Rome Convention are similar. The Copyright Act has captured the basic structure and principle that outlines the Rome Convention. Hence, in regard to the question relating to the substantive alteration of the legal provisions in the Copyright Act and additional legal obligations of the state in regard to the protection of neighboring rights in Nepal, accession to the Rome Convention should not bring significant additional obligation to the state nor should it create resource burden on the state regarding the administrative costs of abiding by the provisions of the Convention. Furthermore, as accession to the Rome Convention forms a part of the legislative action plan, under which a voluntary commitment was made to accede to the Rome Convention, while Nepal negotiated her membership to the WTO, the accession to the Rome Convention is further recommended. As stated earlier, there are no substantive differences in the provisions of the Copyright Act and the Rome Convention. In addition, the differences that exist can be

readily amended. Hence, the following are few recommendations in regard to reservations Nepal should make while acceding to the Rome Convention and amendment of the Copyright Act, in order to make the Act consistent with the Rome Convention:

1. Amendment of the Copyright Act

As discussed earlier, even though the scope of points of attachment is broader in the Copyright Act than the Rome Convention, still at present the Copyright Act will not accord protections to beneficiaries of 10 such nations that are eligible for protection according to the Rome Convention because they are not members of the WTO. Hence, the Copyright Act should be amended to include "contracting parties of the Rome Convention and members of the WTO" in sections 13(2) (a), 13 (2)(b), 13(3)(a), 13(3)(b), 13(4)(a) and 13(4)(b), where at present it only reads nationals of "members of the WTO".

The criterion of publication as a point of attachment for the protection of phonogram producers is valid, according to the Rome Convention, even when the first publication was made in a non-contracting state if within one month of such publication it was also published in a contracting state. However, the Copyright Act does not allow such point of attachment as regards protection of phonogram producers. Therefore, the Copyright Act

Section 13(3)(b) must be amended by inserting an exception that would extend protection to phonogram producers who publish within a month after publishing in a non-contracting state. As noted earlier, the Copyright Act does not define exceptions to the neighbouring rights. Hence, the Act should be amended to include exceptions defined in article 15 of the Rome Convention. That is, exceptions relating to private use, use of short excerpts in connection with the reporting, ephemeral fixation by a broadcasting organization by means of its own facilities and for its own broadcasts

and for the purposes of teaching or scientific research. The Act can also be amended to include a provision whereby the exceptions provided in the Act in chapter 4 are also extended in case of neighbouring rights.

2. Reservations in the Convention

As opposed to the Rome Convention, which also provides criterion of fixation as a point of attachment, the Copyright Act only provides criterion of nationality and criterion of publication as points of attachments as regards to phonogram producers. Providing three such broad points of attachments will leave the floodgate open. That is, almost every phonogram producer in the world will be able to claim protection of rights according to the Copyright Act. This in turn will demand additional regulation, administrative oversight and dispute settlements, thereby increasing the burden of the state. In addition, phonogram producers may be able to free ride the protection by claiming very liberal standard of points of attachments. On the other hand, the points of attachments defined in the Act are already so broad that it covers publication in all members of the WTO and phonogram producers of all WTO members' nationality. That is, addition of criterion of fixation is unnecessary and insignificant. In this milieu, Nepal should reserve the criterion of fixation as a point of attachment in case of phonogram producers according to article 5 (3) of the Rome Convention. A recommended text of declaration can be as follows: In accordance with article 5, paragraph 3 of the Convention, the Government of Nepal declares that it will not apply the criterion of fixation provided for in paragraph 1(b) of the same article.

The Copyright Act does not protect, as provided by article 13(d) of the Rome Convention, a broadcasting organization's right to prohibit the communication to the public of their television broadcasts if such communication is made in places accessible to the public against the payment of an entrance fee. To accord

such right to broadcasting organizations stands to increase the administrative oversight significantly. The dispute resolution processes will also have to bear a huge increase in complaints by broadcasting organizations. Since, according to the right, a broadcasting organization can prohibit broadcasting in restaurant, pubs, local social clubs, etc it will be incredibly difficult to regulate such broadcasting. Therefore, it is recommended that Nepal reserve the provision so as to not accord protection under article 13(d) of the Convention to broadcasting organizations. A recommended text of declaration can be as follows: In accordance with article 16 (1) (b), Nepal, will not, as regards article 13, apply paragraph (d) of the same article. In order to ensure that Nepali phonogram producers are also compensated for the secondary uses of phonograms and that no contracting state may be able to have its nationals be compensated in Nepal for the secondary uses of their phonograms while that state continues to deny the same right to Nepali phonogram producers, Nepal should reserve the right to accord compensation to phonogram producers on the basis of reciprocity. The Rome Convention allows a contracting party to make reservation to such effect according to article 16(1)(a)(iv). The recommended text of the reservation is as follows: In accordance with article 16 (1) (a) (iv), Nepal, will, as regards article 12, apply the provision in case of a phonogram producer of another contracting state only if the nation of which that phonogram producer grants protection to phonograms first fixed by a Nepali phonogram producer. In addition to the abovementioned reservation, the Copyright Act should also be amended to the same effect as the reservation.

It is also useful to note that, according to section 9(1) of the Nepal Treaty Act 1990, the provisions in the Copyright Act that are inconsistent with the Rome Convention can be set aside by the court if a dispute arise regarding such provision after Nepal has acceded the Rome Convention, 1961.

Conclusion

This study was carried out to analyze the effects of Nepal's accession to the Rome Convention on the Nepali copyright law in general and neighbouring rights in particular. The study had aimed to identify the outstanding disparities between the Rome Convention and the Copyright Act and thus recommend the proper course of action regarding Nepal's voluntary commitment to accede to the Rome Convention. In this context, the study concludes that the Rome Convention and the Copyright Act are largely similar. That is, the identification of the beneficiaries and protection accorded to such beneficiaries are mostly similar in two legal instruments. Both instruments of law are informed by

the same core principles and aim of protecting neighbouring rights. The few disparities that are there between the Copyright Act and the Rome Convention are of only technical nature and do not affect the rights of beneficiaries substantively. In addition, the disparities that exist between the Copyright Act and the Rome Convention can be avoided by simple amendments of the Copyright Act that do not alter the basic framework and structure of the Act. Similarly, such disparities can also be avoided by placing a declaration and a reservation permitted by the Rome Convention. In short, there exists no substantive additional legal obligation as a result of Nepal's accession to the Rome Convention.

नेपाल गायन समाज अब प्रस्तोता समाज नेपाल

गत असोज १३ गते नेपाल गायन समाजको तेश्रो वार्षिक साधारण सभा समाजका अध्यक्ष रामकृष्ण ढकालको अध्यक्षतामा सम्पन्न भयो । वरिष्ठ गायक पन्तमान राजभण्डारी सो कार्यक्रमका प्रमुख आतिथि हुनु हुन्थ्यो ।

कार्यक्रममा नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयका रजिष्ट्रार श्री बिसु कुमार के.सी., संगीत उद्योग संघका पूर्व अध्यक्ष श्री भगवान श्रेष्ठ, प्रतिलिपि अधिकार संरक्षण समाजका कोषाध्यक्ष श्री रमण घिमिरे, संगीत रोयल्टी संकलन समाज नेपालका कार्यवाहक अध्यक्ष श्री सुरेश अधिकारी, संगीत निर्देशक संघका महासचिव श्री महेश खड्का लगायतले शुभकामना व्यक्त गर्नु भएको थियो ।

साधारण सभालाई उद्घाटन सत्र, बन्द सत्र तथा निर्वाचन कार्यक्रम गरी तीन चरणमा सञ्चालन गरिएको थियो । समाजका महासचिव श्रीमती लोचन भट्टराईले संस्थाका क्रियाकलापहरू सम्बन्धी प्रतिवेदन तथा कोषाध्यक्ष श्रीमती रीमा गुरुड होडा ले आर्थिक प्रतिवेदन पेश गर्नु भएको थियो । साथै समाजका सदस्य श्री तुलसी पराजुलीले समाजको विधान संशोधन सम्बन्धी प्रस्ताव पनि पेश गर्नु

भएको थियो । विधान संशोधन प्रस्तावमा नेपाल गायन समाजलाई प्रस्तोता समाज नेपाल बनाउने मुख्य प्रस्ताव गरिएको थियो । सोही प्रस्ताव पारित भए अनुसार नेपाल गायन समाज प्रस्तोता समाज नेपाल हुने भएको छ ।

उक्त साधारण सभाले समाजको नयाँ कार्यसमिति समेत चयन गरेको छ । जस अनुसार रामकृष्ण ढकाल, अध्यक्ष, हेमन्त शर्मा, उपाध्यक्ष, तुलसी पराजुली, महासचिव, भानुभक्त ढकाल, कोषाध्यक्ष र सदस्यहरू इन्दिरा गुरुड, राई नविन, रोज मोक्तान, रामचन्द्र काफ्ले, राजिव लोहनी, भिषण मुकारुड र मदन गोपाल नयाँ कार्यसमितिको रहेका छन् ।

उक्त साधारण सभाले विधानमा विभिन्न कुराहरू सहित समाजको नाम प्रस्तोता समाज नेपाल रहने गरी विधान संशोधन प्रस्ताव पारित गरेको थियो ।

सम्पादकीय

दृष्टि बिहिनहरूका लागि प्रतिलिपि अधिकारयुक्त सामग्रीको सहज पहुँच

बौद्धिक सम्पत्ति अधिकार व्यवस्थाले अधिकार धनी र बौद्धिक सम्पत्तिका उपयोगकर्ताहरूको समेत हित हुने गरी सन्तुलित व्यवहार गर्नु पर्दछ। ज्ञान र सूचनाको स्रोत बौद्धिक सम्पत्तिहरू उपर दृष्टि बिहिन र सहज रूपमा देख्न नसक्नेहरूको पहुँच ज्यादै कम मात्र रहेको छ। प्रायः उल्लेख गरिने तथ्यांक अनुसार पनि विश्वमा उपलब्ध पुस्तकहरूको केवल ५ प्रतिशत मात्र (ब्रिल लिपि, अडियो फर्म वा ठूलो अक्षरको छपाई) दृष्टि बिहिनहरूले हेर्न वा पढ्न सक्ने रूपमा उपलब्ध छन्। उच्च शिक्षामा अध्ययनरत ४७ प्रतिशत र माध्यमिक तहमा अध्ययनरत ३३ प्रतिशत दृष्टि बिहिनहरूलाई उनिहरूले पढ्न सक्ने रूपमा पाठ्यपुस्तकहरू उपलब्ध हुन सकेका छैनन्। (www.wipo.int)

विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO) ले प्रकाशित गरेको तथ्य अनुसार ९० प्रतिशत दृष्टि बिहिनहरू तेश्रो विश्वका गरिव मुलुकहरूमा रहेका छन्। यी दृष्टि बिहिनहरू, सामाजिक तथा आर्थिक कारणहरूबाट शिक्षा तथा रोजगारीका अवसरबाट बञ्चित छन्। उनिहरूले पढ्ने सामग्रीहरू, पुस्तक, पत्रपत्रिका तथा अन्य ज्ञान र सूचनामूलक प्रकाशनहरूको अभावले भन्ने सताइएको छ। यी कुराहरूको अभाव हटाउन प्रतिलिपि अधिकार सम्बन्धी व्यवस्थाको सुधारले पनि महत्वपूर्ण योगदान दिन सक्तछ। प्रतिलिपि अधिकार ऐनहरूले प्रतिलिपि अधिकार धनीको अनुमति विना रचनाहरू पुनःउत्पादन, प्रकाशन, प्रसारण, वितरण गर्न पाईदैन। सामान्य रूपमा प्रकाशित वा उपलब्ध पुस्तक पत्रपत्रिका तथा अन्य सामग्रीहरू दृष्टि बिहिन वा कमजोर दृष्टि भएकाहरूले उपयोग गर्न सक्तैनन्। त्यसैले दृष्टि बिहिन वा कमजोर दृष्टि भएकाहरूलाई उनिहरूको लागि सहज हुने किसिमले प्रतिलिपि अधिकारयुक्त सामग्रीहरू उपलब्ध गराउने विशेष व्यवस्था हुनु न्याय संगत कुरा हो। त्यस्तो सहज व्यवस्था के कसरी पुऱ्याउन सकिन्छ, भन्ने विषयमा विश्व बौद्धिक सम्पत्ति संगठन (WIPO) अन्तर्गतको प्रतिलिपि अधिकार सम्बन्धी स्थायी समिति (Stading Committee on Copyright and Related Rights-SCCR) ले सन् २००४ देखि छलफल गरिरहेको छ। समितिको गत नोभेम्बर महिनामा बसेको २५ औं बैठकले दृष्टि बिहिन वा कमजोर दृष्टि भएकाहरूका लागि प्रतिलिपि अधिकारयुक्त रचना सहज रूपमा उपलब्ध गराउने कार्य गर्दा प्रतिलिपि अधिकार धनीको अनुमति आवश्यक नपर्ने व्यवस्था गर्ने सम्बन्धी सन्धि वा कानूनी दस्तावेजको महत्वपूर्ण बुँदाहरूमा सहमति गरेको छ। अर्थात् यी कुराहरू अब प्रतिलिपि अधिकारको सीमा वा अपवादको

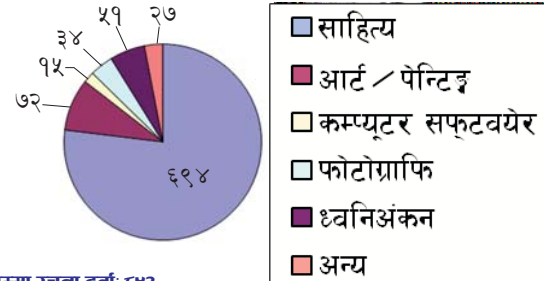
रूपमा राखिने छ। तर यस्तो व्यवस्था गर्दा प्रतिलिपि अधिकार धनीको आर्थिक हितमा भने आघात नपर्ने गरेर मात्र गर्नु पर्ने हुन्छ।

प्रतिलिपि अधिकार सम्बन्धी स्थायी समितिले पारित गरेको यो मस्यौदा (केही बुँदाहरू बाहेक) विश्व बौद्धिक सम्पत्ति संगठनको डिसेम्बर २०१२ मा बसेको विशेष महाधिवेशनले समेत अनुमोदन गरेको छ। सहमति कायम हुन बाँकी केही बुँदामा पुनः छलफल गरेर सहमति गर्दै मस्यौदा परिमार्जन गरेर सन् २०१३, मोरोक्कोमा हुने विशेष कूटनीतिक सम्मेलन (Diplomatic Conference) बाट पारित गराउने समेत उक्त अधिवेशनले निर्णय गरेको छ।

योजना मुताविक भएमा दृष्टि बिहिनहरू वा दृष्टि कमजोरहरूका लागि प्रतिलिपि अधिकारयुक्त रचनाको सहज पहुँच सम्बन्धी सन्धि वा कानूनी दस्तावेज पारित हुनेछ। यसलाई दुनियाले “मोरोक्को सन्धि” भन्नेछन्। विश्वभरका करोडौं दृष्टि बिहिनहरूका लागि यो एउटा सुखद सन्देश हुनेछ र प्रतिलिपि अधिकार व्यवस्थाले स्रष्टा सर्जक वा अधिकार धनी र यसका प्रयोगकर्ताको हितलाई सन्तुलित रूपमा व्यवस्थापन गरेको अर्को उदाहरण प्रस्तुत हुनेछ।

बिसु कुमार के.सी.
रजिष्ट्रार

२०६५ कार्तिक ३० सम्मको रचना दर्ता

जम्मा रचना दर्ता: ८८३

सिर्जना दर्ताका लागि आवश्यक सामग्रीहरू

१. रचना एवं सिर्जना प्रति -२
२. नागरिकताको प्रतिलिपि प्रति -१
३. सम्बन्धित स्रष्टाको तस्वीर (PP Size Photo) प्रति -२
४. निवेदन फारामसाथ रु. १०/-को टिकट प्रति -१
५. दर्ता शुल्क रु. १००/- (प्रत्येक रचनाको लागि)
६. ध्वनिअंकन उत्पादन दर्ताको लागि सम्बन्धित गीतकार, संगीकार र गायक/गायिकाहरूसंगको लिखित सम्झौताको प्रतिलिपिहरू समेत संगलग्न गर्नु पर्नेछ।

Nepal Copyright Registrar's Office
Kalikasthan, Kathmandu, Nepal
Tel: 977-1-4431155, 4443750
Fax: 977-1-4431144, PO Box: 430
E-mail: info@nepalcopyright.gov.np
Web Page: www.nepalcopyright.gov.np

प्रतिलिपि अधिकार बुलेटिन नेपाल प्रतिलिपि अधिकार रजिष्ट्रारको कार्यालयबाट निःशुल्क वितरण गरिन्छ। यस बुलेटिनका सम्बन्धमा यदि तपाईंको कुनै जिज्ञासा वा सुझाव छ भने हामीलाई यस ठेगानामा सम्पर्क गर्न नविसर्नु होला।

Mail to: